Opetus- ja kulttuuriministeriö 17.10.2016
Neuvotteleva virkamies Iina Berden
Kulttuuriasiainneuvos Petra Havu
Kulttuuriasiainneuvos Mervi Tiensuu-Nylund

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kokous 19.10.2016

Kulttuurin kärkihankkeiden eteneminen

Lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus

Lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen kärkihankkeen (2016-2018) tavoitteena on lisätä koululaisten (vuosiluokat 1-10) tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa taidetta ja kulttuuria harrastetunneilla koulupäivän yhteydessä sekä varhaiskasvatusikäisten lasten taide- ja kulttuuriosallistumista.

Tavoitteena on vahvistaa koulun toimintakulttuuria, jossa koulun tilat ovat iltapäivisin (kello 12-16) koululaisten monipuolisessa harrastuskäytössä. Hankkeella torjutaan lasten turvattomuutta, yksinäisyyttä sekä tekemisen ja harrastusten puuttumista. Kolmivuotisen kärkihankkeen rahoitus on 7,7 milj. euroa.

Hankkeeseen liittyy **lasten valtakunnallinen kuuleminen harrastetuntien sisällöstä**. Ensimmäinen valtakunnallinen koululaiskysely järjestettiin alkuvuodesta 2016. Siihen osallistui 118 000 oppilasta 1 100 koulusta. Valtakunnallinen kysely osoitti, että peruskoululaisilla on paljon ja monialaista kiinnostusta taiteen ja liikunnan harrastamiseen. Taiteenaloista koululaisia kiinnostivat eniten parkour, street- ja showdance, musiikki, valokuvaus, elokuva ja animaatio, kuvataide, tanssi, kädentaidot, sirkus ja media- ja videotaide.

Enemmistö koululaisista toivoi lisää harrastetunteja ja mahdollisuuksia käyttää koulun tiloja ja välineitä omatoimiseen harrastamiseen. Kyselyn koulukohtaiset tulokset viedään kärkihankkeessa suoraan käytäntöön: harrastetunnit järjestetään kyselyssä (tai paikallisessa kuulemisessa) lasten ilmaiseman kiinnostuksen mukaisesti.

Ensimmäinen hakukierros järjestettiin maalis-huhtikuussa. Avustuksen sai 92 hanketta, joille myönnettiin yhteensä 1 860 000 euroa. Toinen hakukierros käynnistyy tammi-helmikuussa 2017. Avustus voi olla korkeintaan 70 – 80 % hankkeen kuluista.

Avustettavat harrastetunnit

- Avustusta voivat hakea kunnat, lastenkulttuurikeskukset, taiteen perusopetuksen järjestäjät, taidelaitokset, museot, kirjastot, perinneyhdistykset ja muut taide- ja kulttuuritoimijat
- Ohjaajan tulee olla taide- ja kulttuurialan ammattilainen tai kädentaitojen osaaja. Ohjaajalla tulee olla myös osaamista lasten kanssa työskentelystä.
- Toiminnan tulee olla laadukasta, tavoitteellista ja perustua lasten kiinnostukseen (koulukohtaiset valtakunnallisen kyselyn tulokset tai muu lasten kuuleminen). Toiminnan sisällössä on huomioitu lasten ikä ja koulupäivän rakenne. Lasten tulee myös saada vaikuttaa tuntien toteutukseen.
- Lasten tulee olla vakuutettuja.
- Toiminta järjestetään yhteistyössä koulujen kanssa ja toiminnasta tiedotetaan lasten huoltajille
- Harrastetunnit ovat maksuttomia tai niihin sisältyy kohtuullinen osallistumismaksu. Mikäli osallistumismaksu on este lapsen osallistumiselle, siitä tulee myöntää vapautus.

- Harrastetunnit tulee pyrkiä järjestämään kouluissa, joissa ei ole tai on vähän harrastustoimintaa koulupäivän yhteydessä.

Ensimmäisen hakukierroksen perusteella

- Harrastustunnit voidaan avustuksella järjestää jopa kaikille kunnan koululaisille
- Mahdollisuus tarjota kunnan koululaisille harrastusmahdollisuuksia, joita kunnassa ei ole
- Mahdollisuus toteuttaa uusia harrastetuntisisältöjä, joissa yhdistyvät eri taiteenalat lasten kiinnostuksen pohjalta
- Mahdollisuus täydentää koulun taidekasvatusta ja laajentaa perusopetuksen oppimisympäristöjä
- Mahdollisuudet lisätä koulun ja taide- ja kulttuuritoimijoiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä
- Mahdollisuus innostaa lapsia eri alojen taiteen perusopetukseen
- Mahdollisuus kunnalle profiloitua lasten harrastustoiminnan tukijana ja kehittäjänä

Prosenttitaiteen periaatteen laajentaminen

Prosenttitaiteen periaatteen laajentamisen kärkihankeen tavoitteena on saada taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut vakiinnutetuiksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja hyvinvoinnin seurantaa. Kärkihankkeessa rakennushankkeista tuttua prosenttiperiaatetta laajennetaan koskemaan myös muuta kuin visuaalista taidetta (mm. esittävä taide) sekä etsitään toiminta-/rahoitusmallia, jolla taidehankinnat saataisiin vakiinnutettua osaksi käyttötalousmenoja.

Kärkihankkeen toteutuksessa sovelletaan kokeilukulttuuria eli uusien toimintatapojen etsimistä ja testausta kokeilujen avulla.

Kärkihanke jakautuu kahteen linjaan:

1. **Kehittämishankkeet**, joilla tuetaan kuntia ja kuntayhtymiä tai muita toimijoita (mm. yksityiset laitokset) siinä, että ne kehittävät olemassa olevia hyviä käytäntöjään tai etsivät uusia toimintatapoja;
2. **Kokeilut**, joiden avulla voidaan saada lisää tietoa hyvien käytäntöjen mukaisten mallien sovellettavuudesta laajemminkin ja voidaan muokata ja edelleen kehittää niitä. Kokeilujen kautta on mahdollista testata myös sellaisia toiminta-/rahoitusmalleja, joita toimijoilla ei tällä hetkellä ole käytössä.

Prosenttiperiaatteen laajentamista koskeva kärkihanke on valmisteltu ja se toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Kärkihankkeelle on varattu 2 miljoonan euron rahoitus kolmivuotiskaudelle 2016-2018.

Prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihanke on edennyt seuraavasti:

- Syksyllä 2015 valmisteltiin hankesuunnitelma.
- Tammikuussa 2016 asetettiin asiantuntijaryhmä kärkihankkeen tueksi.
- Huhti-toukokuussa toteutettiin Taiteen edistämiskeskuksen kautta ensimmäinen **linjan 1) mukainen avustushaku** toimijoiden parhaiden käytäntöjen kehittämiseksi (400 000 euroa). Kaikkiaan 80 hakemuksesta valittiin mukaan viisi hanketta, joita toteutetaan 12 maakunnan ja 32 kunnan alueella.

- Parhaillaan (lokakuu 2016) on käynnissä toinen kehittämishankkeiden hakukierros (400 000 euroa). Hakijoina voivat olla sosiaali- ja terveyspalveluita tuottavat oikeustoimikelpoiset yhteisöt. Myös taide- ja kulttuurialan yhteisö voi saada avustusta mikäli toiminta on suunniteltu ja toteutetaan yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.
- Kärkihankkeen **kokeiluosion (linja 2)** valmistelu on käynnistynyt syyskuussa ja ensimmäiset kokeilut toteutetaan vuonna 2017. Kokeiluosiota toteutetaan yhteistyössä Demos Helsinki ry:n kanssa.
- Kärkihankkeelle on laadittu **viestintäsuunnitelma ja visuaalinen ilme**. Parhaillaan valmistellaan viestintäkampanjaa, joka käynnistyy kuluvan syksyn aikana.
- Kärkihankkeen arviointi toteutetaan osallistuvana ja ennakoivana arviointina. Arvioinnista vastaa Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

